

БЕЛЕЖИТ УЧЕН И ОБЩЕСТВЕНИК

В началото на септември 2003 г. се навършиха 100 години от рождението на чл.-кор. проф. д-р Кръстю Желязков Добрев – основател и главен редактор на сп. “Икономическа мисъл”, директор на Икономическия институт на БАН, изследовател и преподавател, известен учен у нас и в чужбина, държавник и политик, човек с обаяние и авторитет, педагог, покровител и насърчител на младите учени и специалисти.

Основателят и главният редактор на сп. “Икономическа мисъл”

Чл.-кор. проф. Кръстю Добрев е създател през 1956 г. на сп. “Икономическа мисъл”, орган на Икономическия институт на БАН, и негов първи главен редактор за период от 20 години (до 1976 г.). Списанието започва да се издава, за да запълни получената се празнина и да развие добрите традиции на неговите предшественици в областта на научната стопанска книжнина. “Икономическа мисъл” продължава и отстоява научното наследство на “Списание на българското икономическо дружество”, което е основано през 1896 г. и излиза в продължение на 6 десетилетия. През това време се издава и списание “Стопанска мисъл” (1929-1938 г.) на Дружеството на икономистите-академици в България. През периода между двете световни войни в България се печатат и редица други периодични стопански издания, вкл. и научните поредици на висшите стопански училища у нас.

Появата на българския икономически периодичен печат в края на XIX век, няколкото десетилетия преди основаването на икономическите висши училища и на самостоятелните звена в областта на икономическата наука, идва да подскаже за насъщната потребност на българската общественост от периодична стопанска книжнина, за необходимостта от място за изява и споделяне на опит на стопанските мислители и деятели в областта на икономическото поприще.

Във времето след Втората световна война настъпва истински бум в издаването на значителен брой стопански периодични списания, които отразяват разностранните профили на стопанската дейност. Те дават представа за постигнатото, засягат проблемите на икономическата теория и методология и са трибуна за изява на научните кадри и ангажираните икономисти в стопанската практика. Трудно е да се изброят всички, които допринасят за издаването и формирането на облика на “Икономическа мисъл” като научно-теоретично и научно-практическо списание в икономическата област, издание, в което се

срещат българските икономисти - учени и практики. Безспорна е обаче заслугата на проф. Кръстю Добрев за създаването и по-скоро за неговото възобновяване.

Тази потребност съществува и днес, даже с още по-голяма сила, поради нарастване броя на ангажираните в стопанския живот икономисти и големия брой специалисти, обучаващи се в икономическия профил на знанията, на учените, разпространяващи и популяризиращи световната икономическа мисъл, на резултатите от изследванията на българската стопанска действителност, на създаването и прилагането на специфична за нашите условия методология и методика на икономическия анализ.

Поставеното от проф. Кръстю Добрев начало днес се доразвива в специфичните икономически и политически условия, в които се намира страната ни, което дава отражение върху съдържанието на списанието. Наред с 6-те книжки годишно на български език, всяка година се публикува и по една на английски със статии от изтъкнати български автори за проблемите на българската икономическа теория и практика. От три години списанието се аотира в международната система за научни публикации в областта на икономиката, изградена и поддържана от "Списанието за икономическа литература" (Journal of Economic Literature).

**Директорът на Икономическия институт на БАН
чл.-кор. проф. Кръстю Добрев**

Проф. Кръстю Добрев е дългогодишен директор на Института в продължение на 20 години - от 1956 до 1976 г. (Институтът е създаден през 1949 г.). През първите 15 години той е единственото научно икономическо звено в страната извън ВУЗ. Институтът е създаден, за да отговори на потребностите на обществено-икономическото развитие на страната и неговата научна проблематика се е изменяла съобразно изискванията на времето. До 1963 г. тя е подчинена на отрасловия принцип на организация на научноизследователската работа. Това се отразява и върху научно-организационната структура на Института, като през този период са изградени три отраслови и 4 функционални секции. По предложение на неговото ръководство след 1963 г. е възприет проблемният принцип на организация на научната дейност (до 1974 г.). След тази година структурата се развива с изграждането на проблемни групи в рамките на секциите и разпределя 150-членния състав (75 човека научни сътрудници) в 10 секции, които през 1995 г. стават 11, а през 1996 г. – 7. В момента броят на секциите е 4, което не е обусловено само от намаления състав на Института.

Голяма е заслугата на проф. Кръстю Добрев за развитието на Икономическия институт не само като численост на състава, но и като

издигане на научното и квалификационно равнище на сътрудниците и извършването на промени в структурата, отговарящи по най-адекватен начин на изискванията на времето. Той урежда и документите за собствеността на сградата на ул. "Аксаков" 3 в София за нуждите на Института, който и до днес се помещава в нея.

Икономическият институтът завоюва челно място в научно-изследователския фронт на България при съблюдаване и по-нататъшно развитие на академичните традиции и принципи на научните изследвания. От това си място той не само не отстъпва научните си позиции, но дори ги утвърждава и доразвива при подготовката и реализацията на висококвалифицирани кадри (бакалаври, магистри, доктори и специализанти).

На дневен ред в научната проблематика на Института стоят не само проблемите на управлението на икономиката и развитието на икономическата теория, но и изучаването и анализирането на теорията и практиката на другите страни, вкл. и на тези от Запада, а също и проучването на възможностите и реализирането на адаптирана методика за международни сравнения. Особено място се отделя на изследването на жизненото равнище, научно-техническата политика, факторите на икономическия растеж, регионалното развитие на икономиката и опазването на околната среда. Още от началото на 60-те години по решение на държавното ръководство и по-специално на ръководството на БАН е създадена Икономико-математическа лаборатория, която изиграва важна роля за издигане равнището на научните изследвания в Института и за създаване на кадрови потенциал, който и до днес е на висота независимо от закриването на лабораторията преди 8 години. Институтът се откроява като водеща институция в страната в областта на макроикономиката и макроикономическата политика и стратегическите изследвания в стопанската област, което нееднократно намира и световно признание.

Изследователят чл.-кор. проф. Кръстю Добрев

Първоначално научното творчество на проф. Кръстю Добрев и неговите публикации са пряко свързани с работата му като политическо лице и държавен деятел. Основните му публикувани трудове са от областта на търговията, ценообразуването, стоковото производство, себестойността, собствеността, инвестициите като фактор на растежа, стратегията за икономическо развитие на България, ролята на държавата в управлението на страната, принципите и методите на съгласуване на инвестиционната политика на страните от СИВ и т.н., както и проблемите на развитието на икономическата наука и практика у нас.

В своята научна и изследователска дейност проф. Кръстю Добрев теоретично, задълбочено, конкретно, актуално и творчески е изследвал икономическите проблеми на страната и е търсил решения, които са имали важно значение за стопанската практика. Той се отнася към опита на сродните и близките на България по политическо и икономическо устройство страни с уважение и критично и това му служи за изходни позиции на неговия икономически анализ. Проф. Добрев винаги е търсил новото в подхода и средствата на икономическия анализ и ги използва критично, творчески и със здрав усет за реалност.

За цялостното си научно творчество и за активна научно-организационна дейност в Академията в края на 1966 г. проф. Кръстю Добрев е избран за член-кореспондент на БАН. Той е получавал наши и чужди отличия за научните си трудове, част от които са отпечатани извън страната, доколкото това е било прието и възможно в областта на икономическата наука по онова време.

Преподавателят чл.кор. проф. Кръстю Добрев

Проф. Кръстю Добрев осъществява своята изследователска дейност не само в рамките на Института, но и като професор във Висшия икономически институт "Карл Маркс", ръководител на катедра "Политическа икономия" във Висшия селскостопански институт, професор и завеждащ катедра "Политическа икономия" към Висшата партийна школа.

Неговите лекции пред студентите са живи, актуални, наситени с богати фактологически и статистически материали. В тях той използва факти от научната си работа и постигнатите резултати в Института. независимо от поста му на директор проф. Добрев работи активно и целенасочено с докторанти и с научни сътрудници от Икономическия институт, като дискутира резултатите от научни им изследвания, насърчава ги и изисква повече от това, което са постигнали. Неговата строгост и възискателност към тях са единствено с цел да подпомогнат научното им израстване и постигане на значими научни резултати, полезни за икономическия живот в страната. Проф. Добрев е популярен лектор и събеседник в много краища на страната, където е високо ценен за конкретността, актуалността и живата беседа пред слушателите.

Държавникът и политикът чл.-кор. проф. Кръстю Добрев

Проф. Добрев се включва активно и в политическата дейност в района, където е роден и отраснал. След три задочни присъди, през 1925 г. той емигрира в Съветския съюз, където завършва висше

икономическо образование в Московския институт за народно стопанство. Насочва се към преподавателска, научно-организационна, аспирантска и редакционна дейност. На 6 октомври 1944 г. се завръща в България, където заема партийни и държавни длъжности. Бил е последователно член на три парламента, министър на търговията, член на ЦК на БКП, участвал е при разработването на първия петгодишен план на страната, член на партийно-правителствени делегации за подписване на договори за икономическо сътрудничество на България, както и председател на Висшата атестационна комисия (ВАК), член на Президиума на ВАК, председател на Дружеството на икономистите в България и др.

Човекът Кръстю Добрев

Обаятелна и дружелюбна личност, проф. Кръстю Добрев не щадеше силите и времето си да беседва със своите сътрудници. Независимо от разликата в длъжността, заслугите и възрастта той разговаряше по актуални въпроси с дружески и равнопоставен тон, без изразено чувството за превъзходство. Мога да заявя това съвсем определено, като човек, който три години (от 1959 до 1962 г.) е работил непосредствено с него като негов сътрудник-специалист по икономическа статистика, а по-късно и като научен сътрудник в рамките на друга секция в Института. Кръстю Добрев беше чужд на всякаква надменност и незачитане мнението на човека, с който работи. Същевременно неговото поведение и отношение към хората бяха светъл пример, заслужаващ подражание. Той се ползваше с уважение и авторитет сред своите колеги както у нас, така и в чужбина.

Всеки период от развитието на страната има своите родилни мъки и петна. Съществуват хора, които дават от себе си повече от другите, без да търсят явен и натрапен еквивалент. През всяка епоха има такива личности и проф. чл.-кор. Кръстю Добрев е несъмнено един от тях! За съжаление той ни напусна твърде млад – в разцвета на творческите си възможности – едва на 73 години. Нека уважим неговия стогодишен юбилей и се поучим от това, което ни е оставил и като спомен, и като реално наследство!

*

Литературна справка на научни трудове от други български автори, посветени на живота и творчеството на чл.-кор. проф. д-р Кръстю Добрев:

(1963) *Владигеров, Т.* Заслужени награди – проф. Кръстю Добрев.- Икономическа мисъл, N 9, с. 102 (по повод 60-ата му годишнина);

(1964) Кратка българска енциклопедия. Т. 2. С., БАН, с. 196;

- (1965) Енциклопедия "България". Т. 2. С., БАН, с. 675;
- (1969) *Брадистилев, Д.* Живот, посветен на народа и икономическата наука (чл.-кор. проф. Кръстю Добрев на 65 години).- Известия на Икономическия институт, 35, с. 5-21;
- (1969) *Добрев, Кръстю Желязков.*- В: Сто години БАН 1869-1969. Т.1. С., БАН, с.208-209;
- (1971) *Добрев, Кръстю Желязков.*- В: История на БАН 1869-1969. С., БАН, с.210;
- (1971) *Добрев, Кръстю Желязков.*- В: Икономическа енциклопедия в два тома. Т. 1, С., Наука и изкуство, с. 271, II доп. изд., 1984, с. 329-330;
- (1973) *Грозданов, Кл.* Член-кореспондент Кръстю Добрев на 70 години.- Икономическа мисъл, N 10, с. 110-114;
- (1974) *Добрев, Кръстю Желязков.*- В: Енциклопедия А-Я. С., БАН, с. 237;
- (1975) *Добрев, Кръстю Желязков.*- В: Речник по политическа икономия. С., Партиздат, с. 129, II прераб. и доп. изд., 1984, с. 130-131;
- (1975) *Стефанов, И.* Жизнен път и научно творчество на проф. Кръстю Добрев. – В: Добрев, Кръстю. Проблеми на строителството на социализма в НР България. Избрани произведения. С., БАН, с. 5-20;
- (1976) Живот, отдаден на народа и науката.- Икономическа мисъл, N 10, с. 3-13;
- (1981) Енциклопедия "България". Т. 2. С., БАН, с. 370;
- (1983) *Никифоров, В.* Кръстю Добрев (Осемдесет години от рождението му).- Икономическа мисъл, N 10, с. 14-24;
- (1983) *Симидчиев, Л.* Да си спомним за проф. Кръстю Добрев.- Вестник на БАН, N 9, с.74;
- (1984) *Грозданов, Кл.* Бележит учен-икономист.- Икономическа мисъл, N 2, с. 120-123;
- (1987) Кръстю Добрев. Биобиблиография. С., БАН, 81 с. (уводен материал "Виден учен и общественик" от проф. д-р ик. н. Кирил Киряков).

Проф. д-р ик. н. Александър Димитров